

Ivana
Mance

Metafora subjektivne slobode

Dučan metafora

Hrvatsko dizajnersko društvo, Zagreb

17. listopada – 6. studeni 2012.

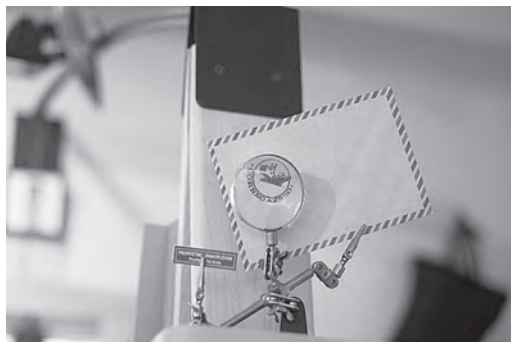

Jedan, ali samo jedan od razloga zašto se u *Kvartalu* piše o nedavnoj izložbi Umjetničke radionice Petikat odnosno višegodišnjem zajedničkom radu Stanislava Habjana i Danijela Žeželja, jest i taj da je navedeni autorski tim, u suradnji s Borisom Greinerom, oblikovao i grafički pripremao i ovaj časopis tijekom prvih pet godina njegovog izlaženja, za vrijeme uredništva Vlaste Zajec. Recentna izložba održana u prostorima Hrvatskog dizajnerskog društva pod nazivom “*Dučan metafora*”, zamišljena je ne samo

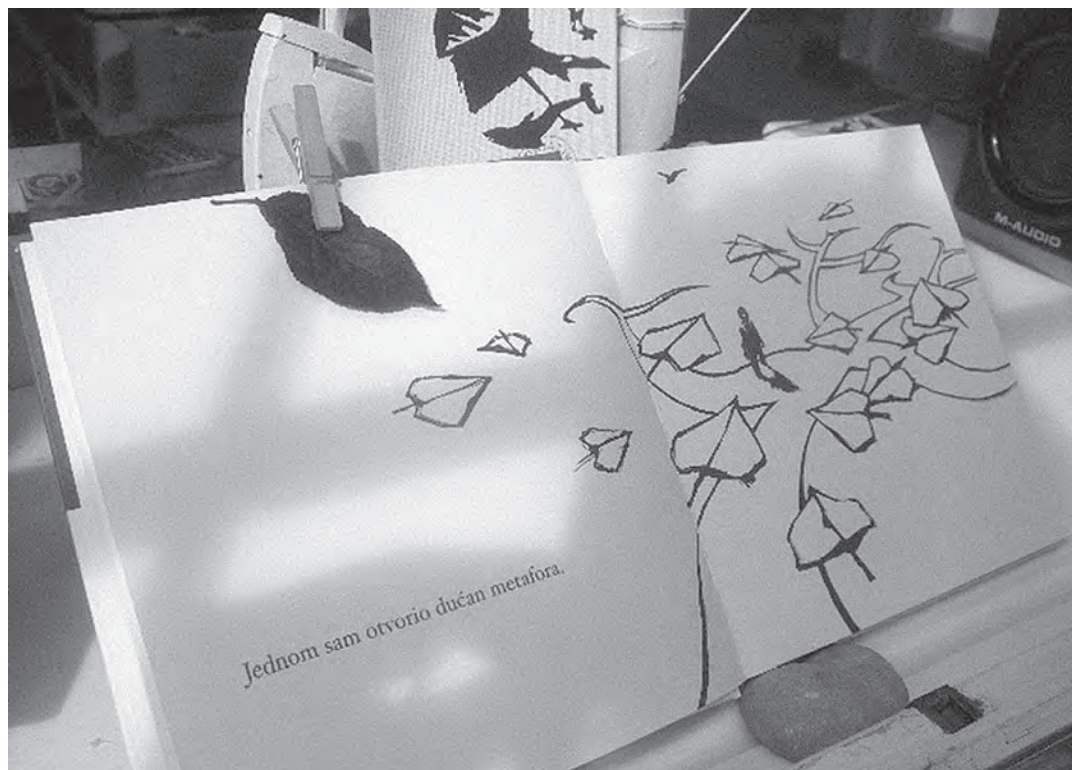
kao promoviranje novih Petikatovih projekata, već i kao svojevrsna nekonvencionalna retrospektiva. Utoliko je to bila i prilika da se, od one danas mlađe nešto starija publika podsjeti na gotovo dvadesetogodišnje postojanje jedne ikonografije ili bolje reći, vizualne mitologije koja je pratila njezino odrastanje, formirajući jedan kolektivni imaginarij koji je – unatoč raznolikosti konkretnih proizvoda – ostao prepoznatljivim i bliskim do danas, kada pak privlači i te nove, mlade generacije. Da je tome tako, potvrđuje i činjenica

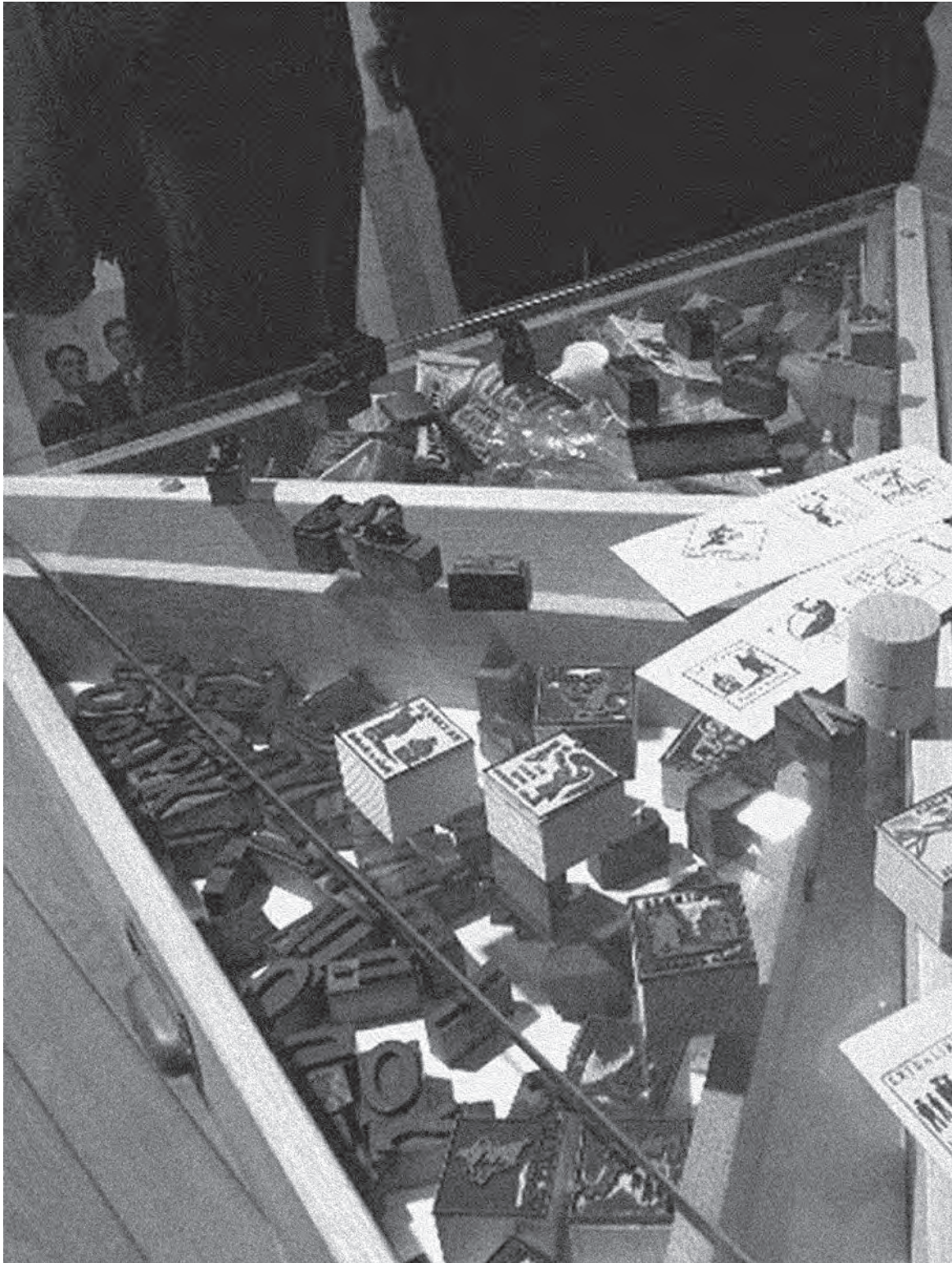
da je u okviru ove izložbe, između ostalog, predstavljeno i novo izdanje *Sophije*, kulturnog Žeželjeva stripa prvi puta izdanog još davne 1994., koji od tada kontinuirano pronalazi nove čitače, njegujući specifični, ne samo likovni, već i literarni senzibilitet.

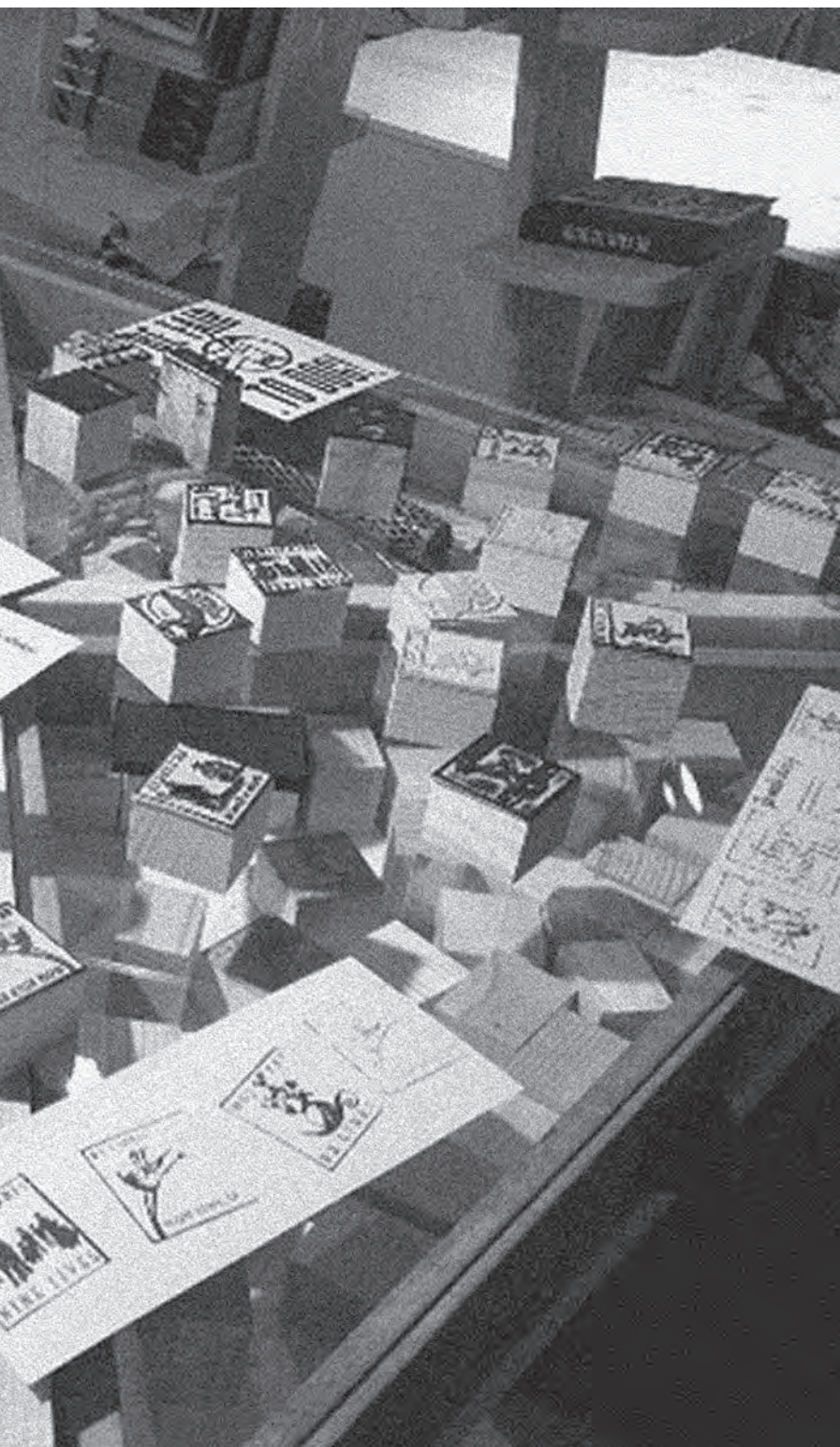
No, pokušajmo redom. Izložba "Dućan metafora" svojevrsan je presjek rada umjetničke radionice Petikat, ali i više od toga. Uselivši u prizemni prostor galerije HDD-a na uglu Boškovićeve i Palmotićeve ulice, radionica Petikat na toj je prometnoj lokaciji instalirala svojevrsni dnevni boravak u koji su tijekom tri tjedna posjetitelji mogli dolaziti, razgledavati i kupovati nove publikacije te druge različite proizvode iz kategorije *Geschen* galanterije, u rasponu od plakata do bilježnica za pisanje i blokova za crtanje, raznih kutija, kartolina, kuverata, kalendara i sličnih uporabnih sitnica, većinom namijenjenih da ih se intimno ima odnosno neprestano nosi uza se. Osim knjižare i poklon-galerije,

taj je dnevni boravak, međutim, udomio i inventar druge vrste; onaj koji nije za prodaju, jer zapravo sačinjava dio svakodnevice Umjetničke radionice i njezina rada, uključujući, logično, i autora koji je alias Stanislav Habjan preselio na istu adresu, te sa svojim radnim stolom i računalom kroz sva tri tjedna boravio ondje kao domaćin. Ukoliko svaki životni i radni prostor odražava onog koji u njemu živi i radi, u ovom je slučaju također

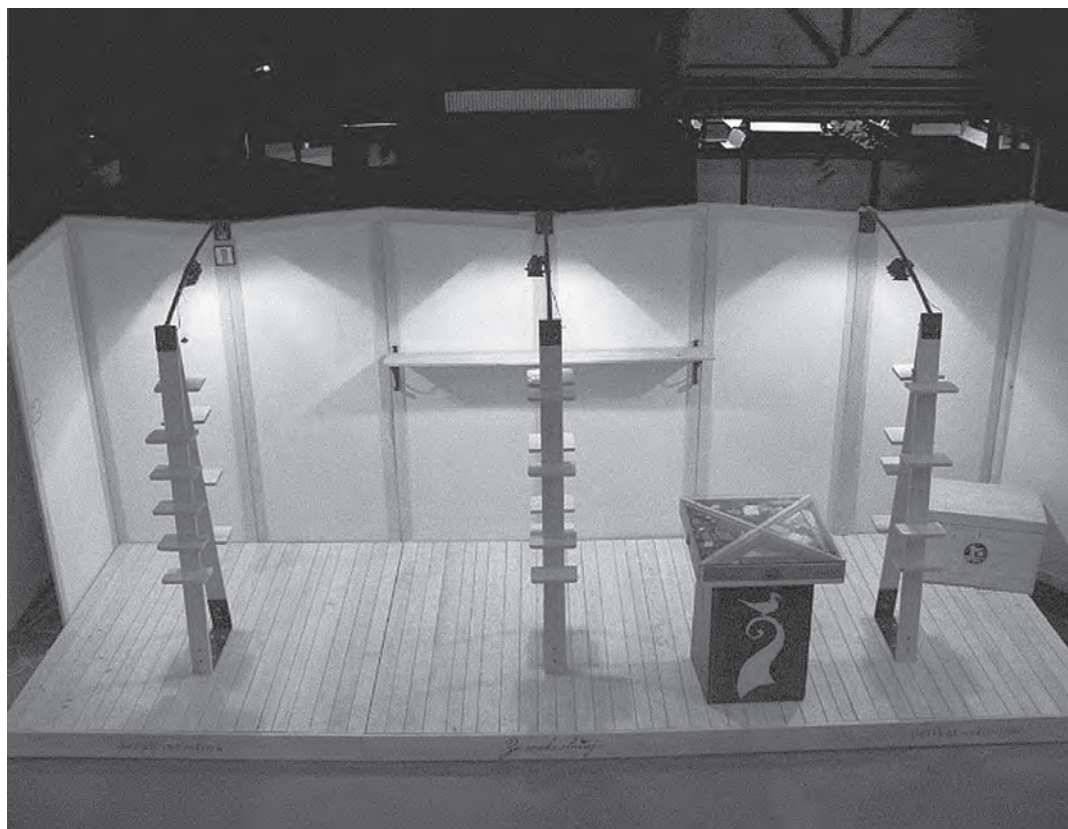

○ Iz "Dućana metafora", ljubaznošću: S. Habjan str. 66-69, 71

tako, samo u neizmerno većoj, intenzivnijoj mjeri. Stanislavov stav prema vlastitoj radnoj i životnoj okolini, naime, izrazito je aktivan (unekoliko na način koji se nekada razumijevao pod pojmom *Gesamtkunstswerka*). Osim pisanjem ili grafičkim oblikovanjem u užem smislu, autor vlastiti imaginarij artikulira konstantno dizajnirajući upravo svoj radni i životni okoliš, sustavno ga poetizirajući u svakom njegovom funkcionalnom aspektu. To, ukratko, znači da vino nije (samo) vino, svijeće svijeće, a knjige knjige, već značajski elementi jednog fikcionalnog sustava o kojem će nešto kasnije biti više riječi, a koji podjednako udomljuje i već spomenutu dizajnersku i knjižnu produkciju, kao i različite unikatne predmete i instalacije, većinom nastale aranžiranjem različitog sekundarnog tj. otpadnog materijala koji Habjan pasionirano skuplja po ropotarnicama i prisvaja u funkciji vlastite poetske poruke. Osim što je ujedno i naslov recentne knjige nastale u suradnji s Danijelom Žeželjom, sintagma "dućan metafora" se može tako primijeniti na ambijent u cjelini, objašnjavajući zapravo poetičko načelo Habjanova umjetničkog pristupa općenito. Najjednostavnije rečeno, Stanislav Habjan koristi svijet stvari kao riječi, i to u prenesenom značenju; izmještajući ih iz njihovog uporabnog, izvornog konteksta, Habjan predmete najrazličitijeg podrijetla združuje i kôdira tako da postaju dijelovi, na prvi pogled nesagledive, ali intuitivno jedinstvene naracije. Kako značenje, međutim, nije baš stabilan fenomen, pa riječi često padaju iz vlastitih metaforičkih visina u realnost svoga, uglavnom neprikladnog susjedstva, i Habjanove se metafore zapravo nalaze u neprestanom stanju pustolovnog kretanja; jednom ponuđene u dućanu, rado pronalaze privremena utočišta u anonimnim životopisima ljudi koji u dućan ulaze. Niti jedan element Habjanovog sistema, dakle, u konačnici nije fiksna; pojavljujući se u različitim kombinacijama i konstelacijama, traži nova značenjska sidrišta, otvarajući put interaktivnom razumijevanju umjetničkog rada. Na izložbi se stoga, pored svega

spomenutog, nalaze i predmeti u kategoriji alata iz umjetničke radionice Petikat: različite pisaljke i risaljke, ili pak pečati s *ex librisima* i druga autorska pomagala koja ovom prilikom i posjetitelji mogu slobodno primijeniti. Ako se svi ti rekviziti iz dućana metafora ipak trebaju pročitati kao jedinstvena alegorija, onda bi to bila upravo alegorija neprestanog putovanja, posredovanja stvari i njihova smisla. Tome u prilog govori i centralna instalacija na izložbi: stvari, knjige i druga galantna roba ponuđena na prodaju izložene su, naime, na platformi koja imitira brodsku palubu s jarbolima. Merkurijansko posredovanje kao centralnu alegorijsku temu umjetničke radionice Petikat, dakako, podržava i svugdje prisutna, za autore prepoznatljiva ikonografija pošte i pisane komunikacije: kuverte, pečati, marke, poštari, bicikli, ptice, boce, plovila, sve što se kreće na ekološki prihvatljiv pogon, nosi *cargo* i spaja udaljene strane svijeta.

Ova šarmantna izložba, koja je uključivala i razne popratne manifestacije te kroz tri tjedna doista funkcionirala kao svojevrsni *meeting point*, bila je stoga i povod za reviziju dugogodišnje privlačnosti. Premda nikada nije bila u središtu dizajnerske ili umjetničke scene, već je postojala uvijek rubno, takorekavši gotovo kao dio supkulturnog društvenog života, Umjetnička radionica Petikat kontinuirano je nalazila svoju publiku i poklonike, promatrače i čitače. Premda su Habjanov smisao za dizajn i Žeželjevo crtačko umijeće nepobitne činjenice, odgovor na pitanje "zašto" se estetika Petikata već dvadesetak godina sviđa ne leži isključivo u tim kvalitetama, već će odgovor prije biti, kao što to uvijek zapravo i jest, u priči koja se pripovijeda. Autori i suradnici umjetničke radionice Petikat uspjeli su pomoću svog crteža i dizajna, izborom ikonografije i stila, izgraditi prepoznatljiv pripovijedni univerzum s kojim se generacije rado identificiraju. Svjetonazorski ga je moguće definirati kroz tri ideološke sastavnice; kao prvo, njihov je imaginarni svijet u srži anarhičan: uspješno izostavlja asocijacije na bilo kakav politički poredak,

ignorira postojanje bilo kakvih društvenih institucija osim sustava poštanske dostave, i bilo kakav oblik socijalne povlaštenosti osim milosti sretnog slučaja. Taj anarhizam zastupa i maskota lika s vilenjačkom kapom, alegorija ludičkog subjekta koji ne mari za bilo kakav oblik autoriteta. Nadalje, Petikatov je imaginarij nepopravljivo romantičan: njihovi junaci su pustolovi; sudbina im je da plove morima bez krajnjeg cilja, ali u vječnoj potrazi; kada ne plove, voze bicikl, jer Petikat ne podržava tehnološka dostignuća nakon kotača, kompasa i mehaničkog sata. Vole piti domaće vino, čitaju romane, pišu pisma, vode dnevnik – sve što rade oni koji su uvijek na putu, u zbilji ili mašti, i uvijek imaju vremena. Premda su načelno zaljubljeni, ljubav nikad ne konzumiraju, bar ne očito – u Petikatovom je imaginariju, naime, primjetno odsutan svaki vidljivi trag

erotske imaginacije. I napokon, Petikatov je imaginarni svijet radikalno individualistički; subjekt njihovih priča nikada nije deklarirani pripadnik koje god društvene skupine, štoviše, prije je izopćenik i usamljenik, poput Sophije. Nikada se ne pojavljuje ni u paru. Odnose gradi, ali na distanci; prijateljstvo mu je važna stvar, ali rado boravi u otočnoj izolaciji. Bira slobodne profesije i traži vlastiti, neovisan put između dobra i zla.

Ovlaš definirana kao anarhistička, romantična i individualistička, ideologija Umjetničke radionice Petikat podrazumijeva upravo vrijednost subjektivne slobode kao autentično mjesto umjetnosti. Stanislav Habjan i svi pridruženi članovi taj su svjetonazor prigrlili kao vlastitu svakodnevnu životnu praksu, koju prigodno rado dijele s drugima. I stoga se već godinama u njihov dućan rado zalazi. ✕